

21.11.2016

«Дні науки»: від поодиноких камерних заходів до масштабного всеукраїнського проекту

12–13 листопада 2016 р. в Україні вже всьоме відбулися «Дні науки». Цього разу вони охопили сім міст і продовжують приваблювати дедалі ширшу аудиторію. Про започаткування й мету проекту, а також про основні тенденції й особливості популяризації науки в нашій державі розповів в ефірі ранкової програми «Київський жайвір» радіостанції «Голос Києва» співкоординатор цього проекту, молодий учений – біофізик і нейрофізіолог, молодший науковий співробітник Інституту фізіології ім. О. О. Богомольця НАН України кандидат біологічних наук О. Болдирєв ([Національна академія наук України](#)).

За словами гостя передачі, «Дні науки» – це науково-просвітницький проект, що має на меті розповісти українцям про їхніх співгромадян, котрі займаються науковими дослідженнями, про всесвітньо визнані результати цієї діяльності, які, на жаль, дуже мало відомі в межах самої України. Проект починався з однієї академічної установи – Інституту фізіології ім. О. О. Богомольця НАН України, вчені якого вирішили організувати публічний захід на зразок дня відчинених дверей і продемонструвати відвідувачам найпростіші експерименти. Рекламування перших «Днів науки» обмежалося розклеюванням оголошень-запрошень у під'їздах будинків, що сусідують з будівлею інституту. Проте, як зауважив О. Болдирєв, навіть попри це кількість гостей, що прийшли до науковців у вихідний день, перевершила всі очікування: перших відвідувачів налічувалося більше півтисячі осіб. Такий успіх надихнув учених продовжувати справу популяризації досягнень світової й української науки, і в межах щогорічних листопадових заходів тільки в Києві було заплановано понад 100 лекцій та демонстрацій дослідів.

Нині популяризація науки в Україні не обмежується «Днями науки»: вчені, зокрема й з установ академії, беруть участь у низці інших заходів (наприклад, інтерактивних «Наукових пікніках»). Крім того, підкреслив О. Болдирєв, учений постійно практикує навички популяризації знань зі своєї галузі досліджень, спілкуючись із колегами, які працюють за іншими науковими напрямками. Його завдання полягає в тому, аби доступно пояснити специфіку своєї роботи людям, які не є у ній фахівцями. О. Болдирєв також розповів про дослідження, якими займається він сам і які пов'язані з вивченням механізмів взаємодії між клітинами організму, які, як з'ясували вчені, контактують за допомогою хімічних і електричних сигналів. Аби сповістити інших про свій стан, кожна клітина не лише виділяє певні хімічні речовини, а й генерує електричний струм. Електричні сигнали подаються за допомогою білків, що утворюють так звані «іонні канали» – особливі трубочки в оболонці клітини. До речі, відкриття низки іонних каналів, пов'язаних з больовою сигналізацією, належить українському вченому – нинішньому директору Інституту фізіології ім. О. О. Богомольця НАН України

академіку О. Кришталю. Дослідження механізмів функціонування іонних каналів має допомогти українським науковцям збагнути, як можна лікувати (і навіть профілакувати) різноманітні патології (наприклад, інфаркт міокарду й ішемічну хворобу серця – якщо йдеться про іонні канали у клітинах серцевого м'яза).

О. Болдирєв, серед іншого, наголосив, що українці дуже мало знають і про своїх дослідників-першовідкривачів, насамперед тих, що жили і працювали на початку ХХ ст. та – разом з митцями й громадсько-політичними діячами – належали до доби Розстріляного відродження: знання про цей період перериваються численними білими плямами і великою кількістю забутих імен, повернення яких сучасникам є одним із завдань вітчизняних популяризаторів науки. Напевно, багато хто тепер знає про І. Пулюю, який випередив В. Рентгена у відкритті короткохвильового електромагнітного випромінювання (або ж Х-променів). Проте існувала й не менш цікава особистість – Володимир Правдич-Немінський – учений-фізіолог з фізичною освітою. Він працював у ще одного славетного фізіолога з київського Університету Святого Володимира (нині – Київський національний університет ім. Тараса Шевченка), до структури якого належав тоді і медичний факультет (нині – Національний медичний університет ім. О. О. Богомольця) – Василя Чаговця. Спільно науковцям вдалося придбати новітнє (на той час) німецьке обладнання та виміряти за його допомогою електричну активність мозку собаки, вперше не здійснюючи для цього трепанацію черепа, а тільки приєднуючи електроди до шкіри голови тварини. Результати дослідження вчені опублікували в німецькому науковому журналі 1913 р., давши процедурі термін «електроцеребрографія». За 16 років аналогічний дослід – з тією лише відмінністю, що вимірювалася електрична активність мозку людини, – провів німецький психіатр Ганс Бергер і назвав процедуру електроенцефалографією. В. Правдич-Немінський намагався протестувати, доводячи свій пріоритет на це відкриття, проте йому завадили арешт і політичні репресії. І хоч учений дивом не загинув, проте його ім'я впродовж тривалого часу було стерте з історії української науки. «Ми намагаємося про нього згадати як про колегу-електрофізіолога і не втратити цю пам'ять», – підкреслив О. Болдирєв.

Насамкінець він привернув увагу до небезпечності псевдонаукової інформації, довіра до якої іноді може обернутися втратою здоров'я або – ще гірше – життя людиною, яка скористалася неперевіреними даними. Тому необхідно дуже обережно ставитися до повідомлень, віднайдених у мережі Інтернет і, у разі якщо вони викликають сумнів, – шукати першоджерела на їх підтвердження або звертатися безпосередньо до вчених, спілкування з багатьма з яких є віднедавна доступним у межах соціальних мереж та на сайті «Моя наука», куди дописують науковці, у тому числі й з Національної академії наук України.

[ПРОСЛУХАТИ АУДІОЗАПИС РАДІОПЕРЕДАЧІ](#)